

---

Sandra Kubiak

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: 0009-0005-8570-5935

## Rola edukacji dla bezpieczeństwa wobec współczesnych zagrożeń w Polsce

### Wprowadzenie

Jedną z podstawowych wartości, a także potrzeb człowieka jest bezpieczeństwo. Niezależnie, czy postrzegamy poczucie bezpieczeństwa w wymiarze jednostkowym czy grupowym, to wpływa ono na ogólne funkcjonowanie i wszechstronny rozwój każdego. Determinuje to, jakie decyzje podejmujemy oraz to jak wygląda nasza sytuacja życiowa. Niestety, na niektóre zdarzenia nie mamy wpływu, co nie zmienia faktu, iż warto być na nie przygotowanym chociażby w podstawowy sposób. Przykładem takiego przygotowania może być edukacja dla bezpieczeństwa (EdB). Owe pojęcie oznacza szereg różnorodnych działań, których celem jest podkreślanie roli bezpieczeństwa w wielu obszarach społeczno-obywatelskich<sup>1</sup>. Problematyka EdB może być interesująca dla badaczy, ekspertów czy praktyków (takich jak pracownicy oświaty), służb czy innych organizacji zajmujących się tematyką bezpieczeństwa. Jest to o tyle znaczące, iż EdB ma szerokie spektrum oddziaływania, możemy się z nią spotkać jako przedmiotem dydaktycznym, który prowadzony jest w szkołach, ale również poprzez różnego rodzaju kampanie społeczne

---

<sup>1</sup> A. Drzewicz, S. Gliwa (2016). *Wyzwanie dla edukacji dla bezpieczeństwa w dobie zagrożeń asymetrycznych*. „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Sztuki Wojennej”, 4(20), s. 13.

czy akcje edukacyjne<sup>2</sup>. Wartość edukacyjna podstawowych zasad bezpieczeństwa jest ważna w sytuacjach kryzysowych, takich jak konflikty zbrojne, stany klęski żywiołowej czy w przypadku zdarzeń bardziej powszechnych w życiu codziennych, np. udzielenie pierwszej pomocy. Poza praktycznym wykorzystaniem wiedzy z zakresu bezpieczeństwa, wśród odbiorców takich treści występuje poczucie przynależności do grupy, nauka pracy w grupie i szereg innych aspektów sprzyjających procesom socjalizacyjnym. Poza grupowymi korzyściami nie można zapomnieć o indywidualnym rozwoju poprzez edukację obywatelską – o kształtowaniu się poczucia sprawstwa i niezależności. Mimo znaczącej roli EdB i jej wielu pozytywnych skutków, jakie ze sobą niesie, musi być ona nieustannie modernizowana i poszerzana o nowe potencjalne sytuacje kryzysowe czy zagrożenia.

## Metodologia

Podstawowymi metodami i technikami badawczymi, które zostały wykorzystane w ramach badania, są: analiza piśmiennictwa i analiza danych statystycznych. Narzędziem użytym w analizie takich źródeł jak literatura przedmiotu i raporty organizacji zajmujących się edukacją dla bezpieczeństwa jest jakościowa analiza treści. Technika zastosowaną przy analizie danych statystycznych jest analiza danych zastanych, takie dane zostały przygotowane przez Centrum Badania Opinii Społecznej i fundacji UNA-WEZA. Źródłami analizowanymi są: literatura przedmiotu, raporty, dane statystyczne i strony internetowe opisujące problematykę EdB. Celem badania jest ukazanie znaczenia edukacji dla bezpieczeństwa w Polsce w obliczu nowych zagrożeń.

Problem badawczy zostanie przedstawiony w formie pytania: P: **Jaką rolę odgrywa EdB w Polsce w obliczu nowych zagrożeń?**

Hipoteza odpowiadająca na problem: H: **Rolą EdB w obliczu nowych zagrożeń w Polsce jest zapobieganie problemom, profilaktyka i edukacja.**

Za nowe zagrożenia można uznać takie zjawiska jak fake newsy i hejt. W kwestii zapobiegania problemom, profilaktyki i edukacji uznaje się, że dotyczy to wcześniej wymienionych nowych zagrożeń, a także potencjalnych innych zagrożeń nieopisanych w badaniu. Z racji sklasyfikowania nowych zagrożeń i ich charakterystyki, a także niezamkniętego katalogu, można uznać, że będzie ich więcej lub będą one inne. Sprawia to, że hipoteza może dotyczyć nieopisanych zagrożeń, które pojawiają się w przyszłości.

Odpowiedź na problem i weryfikacja hipotezy nastąpi we wnioskach.

---

<sup>2</sup> Kto może uczyć EDB? (2022, 17 stycznia). Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego. <https://studia-online.pl/aktualnosci/kto-moze-uczyc-edb/> [dostęp: 06.03.2025].

## Analiza danych dotyczących bezpieczeństwa

Badając zagadnienie, jakim jest EdB, należy przede wszystkim zorientować się, jakie odczucia i opinie mają względem bezpieczeństwa ludzie. Społeczeństwo jest pewną formą miernika skuteczności owej edukacji i to w odpowiedzi na jego potrzeby powinny być konstruowane wszelkie treści czy programy z zakresu bezpieczeństwa. W tekście „Edukacja dla bezpieczeństwa w Polskiej szkole” K. Sikora-Wojtarowicz, powołując się na jedną z definicji EdB, przedstawia owe zagadnienie jako pewną przestrzeń na przemyślenia dostępne dla społeczeństwa, co pozwala jeszcze intensywniej podkreślić znaczenie badań dotyczących opinii społecznej nad kwestiami bezpieczeństwa<sup>3</sup>.

Jednym z podmiotów, który dokładnie bada nastawienie polskiego społeczeństwa do kwestii bezpieczeństwa, a tym samym jest wiarygodnym i łatwo dostępnym źródłem wiedzy, jest Centrum Badania Opinii Społecznej. W komunikacie z maja 2023 roku CBOS upublicznił szczegółowe dane dotyczące nastawienia Polaków do różnych kwestii z zakresu bezpieczeństwa. Według statystyk w roku 2023 roku aż 88% Polaków było zdania, że Polska jako kraj jest miejscem bezpiecznym, a względem poprzedzającego go roku poczucie bezpieczeństwa wśród Polaków wzrasta<sup>4</sup>. Tak wysoki wskaźnik pozytywnych opinii na ten temat może wynikać z wielu przyczyn, jednak można zauważyć pewne tendencje, wedle których kształtuje się opinia na ten temat. Kryteria wpływające na poziom poczucia bezpieczeństwa to: poglądy polityczne, płeć, dochody czy wykształcenie. Można zatem w pewien sposób stworzyć pewien obraz osób uznających Polskę za bezpieczną. O bezpieczeństwie życia w Polsce przekonane są poszczególne grupy: mężczyźni, osoby o poglądach prawicowych, przedstawiciele kadry kierowniczej, specjaliści z wyższym wykształceniem, niewykwalifikowani robotnicy, a także osoby zarabiające co najmniej 4 000 zł na członka gospodarstwa domowego i osoby o dochodach nieprzekraczających *per capita* 1 499 zł<sup>5</sup>. Znacząco wyłaniają się czynniki wpływające na poczucie bezpieczeństwa – powinny być one pewnego rodzaju sugestiami dotyczącymi działań podnoszącymi bezpieczeństwo. Dysproporcja w percepcji bezpieczeństwa między mężczyznami i kobietami, na korzyść konkretnej grupy mężczyzn, może sugerować, iż prawa kobiet, jak i ich ochrona może nie być należycie respektowana. Przykładem poczucia niepokoju wśród społeczeństwa może być Ogólnopolski Strajk Kobiet, będący ruchem społecznym, który neguje wszelkie zaostżenia prawne dotyczące

<sup>3</sup> K. Sikora-Wojtarowicz (2019). *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole*. „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”, 11(1), s. 108.

<sup>4</sup> *Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością. Komunikat z badań* (2023). Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej. Warszawa, s. 1.

<sup>5</sup> *Ibidem*, s. 2.

prawa aborcyjnego w Polsce, a także wspiera inne inicjatywy, takie jak chociażby walka z przemocą wobec kobiet. Owa działalność szczególnie skupia się na pomocy kobietom, właśnie to jej działanie przyczyniło się do krajowych protestów powiązanych z dekryminalizacją aborcji<sup>6</sup>. Tak silne działanie społeczne pokazuje, jak kobiety, które przepisy prawne szczególnie dotknęły w przypadku aborcji, mogą wskutek tego tracić poczucie bezpieczeństwa. Innym przykładem mogącym wzbudzać brak poczucia bezpieczeństwa wśród kobiet jest wcześniej obowiązująca definicja gwałtu. Według niej, aby czyn uznać za gwałt, strona pokrzywdzona musiałaby stawić fizyczny jasny opór. W tej definicji nie uwzględniono faktu, iż ofiara mogła być pod wpływem środków odurzających czy być nieprzytomna, co jest formą ograniczenia w związku z podejmowaniem świadomej decyzji o współżyciu<sup>7</sup>.

Obecna definicja gwałtu uwzględnia takie okoliczności i brzmi następująco: „Kto doprowadza inną osobę do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub w inny sposób mimo braku jej zgody...”<sup>8</sup>. Mniej korzystna sytuacja prawna dla kobiet w ubiegłych latach mogła spowodować, że czuły się one mniej bezpiecznie względem mężczyzn, których ta kwestia mniej dotyczyła. Oczywiście jest to jeden z wielu czynników mogących potencjalnie wpłynąć na poczucie bezpieczeństwa. Jednak sytuacja prawna kobiet jest czynnikiem, który co jakiś czas się zmienia, i w sferze publicznej nieustannie podejmuje się ową kwestię w debacie publicznej.

Grupą, która czuje się bezpiecznie aż w 98%, są osoby o prawicowych poglądach politycznych. Mogą one odczuwać większy stopień bezpieczeństwa, na co wskazała w 2012 roku K. Skarżyńska. Wyłoniła w badaniu pewne cechy pokrywające się ze stwierdzeniem o tym, że osobom o poglądach prawicowych żyje się lepiej: „(...) Polska wydaje się tym lepszym krajem do życia, im ktoś jest starszy, niżej wykształcony, im bardziej czuje się bezpieczny, silniej zidentyfikowany z Polakami, bardziej nastawiony za jednorodność i spójność narodu, niechętnie nastawiony do imigrantów, a także im silniej odrzuca reguły społecznego darwinizmu”<sup>9</sup>. Polacy wydają się zamkniętym społeczeństwem, które kieruje się konserwatywnymi wartościami, a monolityczny charakter Polski zdaje się tylko być pewną formą utwierdzenia na temat wysokiego bezpieczeństwa. Konserwatywne wzorce polityczne mocno podkreślają znaczenie takich wartości jak rodzina, ojczyzna i wiara, które są prezentowane przez konkretny pryzmat, co może odpowiadać osobom

<sup>6</sup> Ogólnopolski Strajk Kobiet. *Co robimy*. <https://strajkkobiet.eu> [dostęp 06.03.2025].

<sup>7</sup> A. Brzozowska (2024, 26 czerwca). *Nowa definicja gwałtu*. Legalis. <https://legalis.pl/nowa-definicja-gwaltu/> [dostęp: 06.03.2025].

<sup>8</sup> Ustawa z dnia 28 czerwca 2024 r. – o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U.2024 poz. 1228. Art. 1.

<sup>9</sup> K. Skarżyńska (2012). *Dla kogo Polska jest sprawiedliwie urządzonym, a dla kogo najlepszym krajem do życia?* „Studia Ekonomiczne”, 4(75), s. 540.

o poglądach właśnie prawicowych. W kraju takowe wzorce przeważają, o czym świadczyć może rozwinięta polityka prorodzinna, silna społeczna pozycja Kościoła katolickiego (KK) oraz szereg organizacji o charakterze patriotycznym. Szczególnie KK odgrywa istotną rolę społeczno-polityczną, jak choćby w przypadku przemiany ustrojowej w Polsce w ubiegłym wieku<sup>10</sup>. Jego aktywne zaangażowanie w kwestie polityki państwowej, a także w wymiarze społecznym, można zauważyć do dziś. Szerzenie przez przedstawicieli KK poglądów charakterystycznych dla środowisk prawicowych, jak negatywne nastawienie do aborcji, środowiska LGBT, *in vitro*, antykoncepcji czy też szeroko rozumianej etyki seksualnej, jest kwestią niezmienną<sup>11</sup>. Tym samym tak silna rola Kościoła może nie być sprzyjająca dla osób o innych poglądach, które niekoniecznie wpisują się w wymogi stawiane przez KK. Kolejnym czynnikiem zaufania wyszczególnionym w badaniu jest kwestia zarobków oraz wykształcenia. Jak już zostało wspomniane: osoby z wyższym wykształceniem, pracujące na stanowiskach liderów bądź niewykwalfikowanych robotników, a także osoby o określonych zarobkach uważają Polskę za miejsce bezpieczne.

Komunikat CBOS dostarcza nam informacji, iż stabilna sytuacja finansowa jest znacząca przy poczuciu bezpieczeństwa. Uzyskane wyniki wskazują, iż wśród badanych zarabiających minimum 4 000 zł na członka gospodarstwa domowego aż 94% czuje się bezpiecznie, co przekłada się na tylko 79% w przypadku zarobków poniżej 1 499 zł *per capita*<sup>12</sup>. Można stwierdzić, że dochody stanowią istotny wyznacznik w przypadku bezpieczeństwa, gdyż wpływa on na możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb własnych oraz bliskich. Zarobki bardzo mocno determinują możliwości kształcenia, a nawet dalsze perspektywy rozwoju zawodowego; są też pewnym ułatwieniem w przypadku zdobywania wysokich kwalifikacji. Przykładem może być ambicja, aby mieć możliwość inwestycji w edukację potomstwa, zwłaszcza w wykształcenie wyższe. Mimo istnienia publicznych uczelni wyższych, opłaty takie jak ogólne koszty utrzymania dziecka, na przykład wynajem lokum, wyżywienie czy transport, są nadal wysokie<sup>13</sup>. Możliwości zapewnienia wsparcia finansowego lub całkowitego utrzymania to bardzo duży przywilej, który może wpłynąć na jakość studiowania i ostatecznie może dać większą atrakcyjność owego absolwenta na rynku pracy, a tym samym

<sup>10</sup> J. Mariański (2017). *Kościół katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego – analiza socjologiczna*. „Politeja”, 14(146), s. 141–166.

<sup>11</sup> *Ibidem*, s. 155–156.

<sup>12</sup> *Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia...* (2023). *Op. cit.*, s. 2.

<sup>13</sup> Z. Biskupski (2024, 12 września). *Chcesz studiować, musisz mieć średnio 4 tys. zł miesięcznie na utrzymanie. W sześć lat koszty edukacji na wyższych uczelniach podwoiły się*. Infor.pl. <https://www.infor.pl/twoje-pieniadze/koszty-utrzymania/6697313,chcesz-studiowac-musisz-miec-srednio-4-tys-zl-miesiecznie-na-utrzyma.html> [dostęp: 06.03.2025].

przełożyć się na jego zarobki. Grupy czujące się najbezpieczniej w Polsce są zróżnicowane i nietypowe. Są to osoby na stanowiskach kierowniczych, osoby wyżej wykształcone i niewykwalifikowani robotnicy. Zaskakującym ze względu na ich status materialny i społeczny wydaje się fakt obecności tych ostatnich w tej grupie. Warto zestawić to z uprzednio przytoczonymi słowami Skarżyńskiej, która w tekście *Dla kogo Polska jest sprawiedliwie urządzonym, dla kogo najlepszym krajem do życia?* podkreśliła, że niższe wykształcenie może powodować, iż w Polsce żyje się lepiej. Autorka rozdzieliła poczucie bezpieczeństwa i wykształcenie w celu ukazania holistycznego obrazu społeczeństwa, które może być usatysfakcjonowane z życia w Polsce<sup>14</sup>. Nie zmienia to jednak faktu, że to wyższe wykształcenie wpływa na poczucie bezpieczeństwa. Może być to pewnego rodzaju poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego, które przekłada się na wiele innych aspektów życia. Stanowiska kierownicze mogą również dać poczucie stałości i bezpieczeństwa, ponieważ bardzo często, aby móc awansować, potrzebne są pewne umiejętności, kompetencje czy doświadczenie. Proces awansu i silna pozycja pozwalają na dużą decyzyjność i organizację pracy, przez co umożliwiają pewną swobodę pracy. W przypadku niewykwalifikowanych robotników też można przypuszczać, iż chodzi o pewnego rodzaju swobodę pracy ze względu na to, że nie posiadają konkretnych uprawnień czy kwalifikacji, które nieustannie będą musieli podnosić, a w wielu przypadkach proces zastępowania człowieka maszyną nie nastąpi. Sam aspekt dotyczący pracy fizycznej w owej grupie może wpłynąć na to, że nie będą odrzucać ofert w jej obszarze, gdyż jest mniej atrakcyjna dla osób z wyższymi kwalifikacjami zawodowymi<sup>15</sup>.

Bezpieczeństwo to bardzo znacząca wartość w polskim społeczeństwie determinująca wiele decyzji i przede wszystkim sposób funkcjonowania w życiu codziennym<sup>16</sup>. W uprzednio analizowanym fragmencie komunikatu ujęto głównie dane dotyczące uwarunkowań wpływających na poczucie bezpieczeństwa, co może być wskazówką dotyczącą tego, wśród jakich grup poziom bezpieczeństwa jest niższy. Dzięki uzyskanym wynikom można skupić się na tym, jak zwiększyć poczucie bezpieczeństwa w grupie z niższymi wynikami. Dane statystyczne pokazują, że rezultaty uzyskane w badaniu są w ogólnym odbiorze wysokie, ale warto zwrócić uwagę na pewne dysproporcje, np. w przypadku płci. Należy dokładniej zbadać przyczyny tego zjawiska. Jest to istotne też w przypadku innych wymienionych różnic wśród badanych (poziom wykształcenia, zarobki czy stanowisko służbowe). Komunikat

<sup>14</sup> K. Skarżyńska (2012). *Dla kogo Polska....* Op. cit., s. 540.

<sup>15</sup> A. Bauza (2024, 19 grudnia). *Jak pokolenie Z postrzega pracę fizyczną? Wyniki badania.* Jobimpulse.pl. <https://jobimpulse.pl/blog/jak-pokolenie-z-postrzega-prace-fizyczna-wyniki-badania/> [dostęp: 06.03.2025].

<sup>16</sup> J. Szmyd (2014). *Poczucie bezpieczeństwa jako wartość społeczna, etyczna i egzystencjalna. Rozważania podstawowe.* „Państwo i Społeczeństwo”, 2, s. 9-19.

CBOS – poza wybranymi częściami zaprezentowanymi w analizie – zawiera w sobie też dane dotyczące poczucia zagrożenia względem przestępczości, które pozwalają na skupienie się na mankamentach działań prewencyjnych w zakresie bezpieczeństwa antyprzestępczego i dostrzegania mocnych stron takowych oddziaływań. Faktem jest, że przestępczość w szerokim rozumieniu można uznać za zjawisko stare i występujące niemalże od zawsze, nie da się go całkowicie zniwelować<sup>17</sup>.

## Edukacja dla bezpieczeństwa jako przedmiot szkolny

Edukacja dla bezpieczeństwa jako przedmiot szkolny została wprowadzona do szkół we wrześniu 2009 roku jako obowiązkowy element podstawy programowej. Miała być pewną formą zastępstwa w ramach wcześniej prowadzonego przysposobienia obronnego<sup>18</sup>. Według B. Boniek EdB to nie tylko przedmiot, ale przede wszystkim forma ubezpieczenia. Zadaniem EdB: „...jest przygotowanie uczniów do właściwego zachowania oraz odpowiedniego reagowania w sytuacjach trudnych i kryzysowych, stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. EdB obejmuje różnorodne treści kształcenia: z zakresu bezpieczeństwa państwa, organizacji działań ratowniczych, edukacji zdrowotnej oraz pierwszej pomocy”<sup>19</sup>. Faktycznie, wspomniane cele mogą się wydawać znaczące i potrzebne zwłaszcza dla dzieci czy młodzieży w okresie adolescencji, jednak są one nie do końca precyzyjnie wyrażone. Brakuje przede wszystkim operacjonalizacji wskazanych celów, co z pewnością pozwoliłoby na możliwość postawienia konkretnych wymogów względem uczniów, jak i nauczycieli. Wymiar czasowy zajęć to zaledwie 45 minut raz w tygodniu, zajęcia zazwyczaj odbywają się w tradycyjnych salach lekcyjnych, a same treści programowe przekazywane są w sposób teoretyczny. Niestety, brak przestrzeni, środków czy przychylnego podejścia ze strony prowadzących nie pozwalają na praktyczne przeciwiczenie zdobytej wiedzy. Całokształt programu wydaje się bardzo nieprzemyślany przez brak ciągłości poszczególnych bloków tematycznych na kolejnych etapach edukacyjnych, co może być problematyczne zarówno w odbiorze, jak i realizacji zajęć z EdB<sup>20</sup>. Problemem, jaki niesie w sobie EdB, mogą być wspomniane treści, gdyż tematami,

<sup>17</sup> S. Tur (2016). *Przestępczość w nurcie diagnozy kryminologicznej*. „Rozprawy Społeczne”, 4 (10), s. 20-24.

<sup>18</sup> K.M. Zaczek Zaczynski (2020). *Edukacja dla bezpieczeństwa w Polsce od XX do XXI wieku*. „Wiedza Obronna”, 1, s. 89.

<sup>19</sup> B. Boniek, A. Kruczyński (2019). *Edukacja dla bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Opeiron. Gdynia, s. 3.

<sup>20</sup> K. Sikora-Wojtarowicz (2019). *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole*. „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”, 11(1), s. 113-116.

które poruszane mogą być na takowych lekcjach, są: ochrona dóbr kultury, system obrony RP, międzynarodowe prawo humanitarne, alarmowanie i ostrzeganie przed zagrożeniem<sup>21</sup>. Są to tematy istotne, o których wiedza jest niezbędna i każdy powinien zapoznać się z nimi choćby w najmniejszym stopniu. Kwestie bezpieczeństwa powinny być szerzej omawiane pod kątem dbania o bezpieczeństwo własne i innych. Tematy takie jak sposoby zachowania w obliczu zagrożeń (wypadki drogowe, pożary, napaści) powinny być czymś standardowym na takich lekcjach, również za pomocą inscenizacji. Ta metoda polega przede wszystkim na aktywnej dyskusji uczniów z nauczycielem, na jej podstawie powstaje fikcyjna sytuacja, w którą zostają „wrzuceni” uczniowie, przybierając konkretne role, co uczy ich decyzyjności i pewnych schematów zachowań, które mogą być skuteczne w przypadku zdarzeń niebezpiecznych<sup>22</sup>. Istotne jest to, aby grupa miała swobodę działania i mogła uczyć się na potencjalnych błędach, aby w przyszłości ich uniknąć. Ogromnym atutem zajęć z EdB jest temat pierwszej pomocy przedmedycznej. Uczniowie poznają w sposób teoretyczny, jak zachować się w sytuacjach, gdy ktoś załabnie bądź jest nieprzytomny. Potem mogą na fantomie przećwiczyć zdobyte umiejętności. Resuscytacja krążeniowo-oddechowa to często działanie, które ratuje życie osoby poszkodowanej<sup>23</sup>. O tym jak ważny i potrzebny jest temat pierwszej pomocy, świadczą wyniki badań przeprowadzonych na studentach w 2017 roku przez A. Misztal i in. Uczestniczyło w nim 498 osób, z czego 309 to kobiety, a 189 mężczyźni, uwzględniono wiele aspektów – m.in. wiek czy typy uczelni, na których studiowali. Daje to szerszy pogląd na doświadczenia edukacyjne osób dorosłych. Studentom zadano pytania dotyczące edukacji dla bezpieczeństwa, a także oceny ich umiejętności udzielania pierwszej pomocy. Aż 42,5% pytanych wskazało szkołę jako pierwsze miejsce, gdzie uzyskało wiedzę na ten temat. Duże znaczenie miał też fakt, gdzie owa edukacja pierwszy raz się odbyła – aż 48,3% wskazało szkołę podstawową, 30,3% – przedszkole, 20,6% – gimnazjum, 5,5% – szkołę średnią, pozostali natomiast wskazali, że miejscem takich zajęć była praca<sup>24</sup>. Badanie jest o tyle znaczące, iż ukazuje jak ważnym obszarem jest szkoła w zakresie EdB. Pierwsza pomoc jest, wedle mojej opinii, kluczowym tematem i jak widać EdB może być jednym z nielicznych miejsc, które taką wiedzę i umiejętności w sposób kompleksowy oferuje. Wątpliwości może budzić częstotliwość zajęć

<sup>21</sup> Kto może uczyć EDB? (2022). Op. cit.

<sup>22</sup> A. Janik (2017). *Edukacja teatralna. O potrzebie i formalnych możliwościach edukacji teatralnej w edukacji wczesnoszkolnej*. Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław, s. 60.

<sup>23</sup> P. Misztal-Okońska, D. Lasota, M. Goniewicz, K. Goniewicz, W. Pawłowski, R. Czerski, A. Tuszczyńska (2018). *Edukacja w zakresie pierwszej pomocy - badania ankietowe*. „Wiadomości Lekarskie”, tom LXXI, nr 4, s. 875.

<sup>24</sup> *Ibidem*, s. 875-877.

z zakresu pierwszej pomocy, gdyż powinny być one cykliczne, aby dzieci i młodzież miały aktualną wiedzę i potrafiły sprawnie udzielić takiej pomocy.

Innymi zagrożeniami występującymi w otaczającej rzeczywistości są kwestie związane z dostępem do internetu. Cyberprzestrzeń dzieli użytkowników na cyfrowych tubylców oraz imigrantów, co stawia szereg nowych wyzwań przed edukatorami, jak i nieletnimi<sup>25</sup>. To, co dzieje się w internecie, często jest niezrozumiałe lub nieznane dla osób, które nie urodziły się otoczone technologią. Dzieci i młodzież, często określające się jako pokolenie Z, to już – w dużej mierze – cyfrowi tubylcy. Technologia jest dla nich czymś normalnym, a funkcjonowanie w wirtualnej rzeczywistości jest czymś, co przychodzi im naturalnie<sup>26</sup>. Fake newsy, hejt to tylko nieliczne z zagrożeń czyhających w internecie, które powinny pojawić się podczas zajęć EdB. Tak poszerzona gama tematyczna powinna być częścią podstawy programowej, a tym samym nauczyciele prowadzący takie zajęcia powinni mieć możliwość i też być zobowiązani, aby z zagrożeniami w przestrzeni online się zapoznać. Można zatem stwierdzić, iż EdB jako przedmiot szkolny wymaga aktualizacji treści programowych. Ważne jest, aby w tych zmianach zachowana została logiczna ciągłość i istota tego przedmiotu, dodatkowo kluczowe będą łatwe do zrozumienia treści dla uczniów. Aspekty takie jak przekładanie wiedzy teoretycznej na praktyczną są szczególnie znaczące, jeśli chce się wykształcić u młodych ludzi poczucie sprawstwa i samodzielności połączonego ze skutecznym działaniem. Pokazywanie codziennych potencjalnych zagrożeń i możliwych scenariuszy, schematów zachowań pozwoli na podejmowanie decyzji i działań nawet w sytuacjach stresujących, gdyż pewne czynności będą wyćwiczone. Takie konstruktywne podejście do nauczania może uatrakcyjnić zajęcia oraz pokazać, jak znaczące jest kreowanie postaw opartych na dążeniu do bezpieczeństwa. Mimo istnienia wielu kampanii społecznych czy działań służb na rzecz edukacji dla bezpieczeństwa to właśnie szkoła jest obszarem zobowiązanym do edukacji w tym zakresie i ma na człowieka znaczny wpływ. Warto skupić się na wzmacnianiu pozytywów w zakresie edukacji dla bezpieczeństwa z jednoczesnym dążeniem do zmian rozwijających ten obszar nauczania.

---

<sup>25</sup> K. Huczek (2023). *Cyfrowi tubylcy i cyfrowi imigranci. O społecznych wyzwaniach i zagrożeniach w cyberprzestrzeni*. „Cybersecurity and Law”, 2(10), s. 424-425.

<sup>26</sup> M. Rojewska (2025, 4 stycznia). *Milenialsi, pokolenie Z, Y, X, generacja baby boomers - kto to?* <https://interviewme.pl/blog/pokolenie-z> [dostęp 17.02.2025].

## Współczesne zagrożenia

Jednym z obszarów bezpieczeństwa jest cyberbezpieczeństwo, czyli forma ochrony przed zagrożeniami występującymi w strefie wirtualnej<sup>27</sup>. Jest to kwestia związana z różnymi działaniami cyfrowymi ekspertów, jednakże warto zwrócić też na tę tematykę uwagę pod kątem EdB. Zapoznając się z zagrożeniami i ich specyfiką, łatwiej je rozpoznawać i ich unikać. Przestrzeń wirtualna jest ściśle związana ze społecznymi oddziaływaniami, nie zawsze będącymi czymś nieszkodliwym. Jednym z przykładów wirtualnych zagrożeń, dość powszechnych, są fake newsy. Można je rozumieć jako umyślne wprowadzenie w błąd w obszarze informacji prezentowanych w mediach<sup>28</sup>. Możemy spotkać się z szeregiem typologizacji omawianego zjawiska, adekwatnym uściśleniem pojęciowym jest przede wszystkim przytoczenie dwóch form szerzenia fałszywych informacji. M. Podlecki w badaniu z 2017 roku wyróżnia dwa określenia: *misinformation* i *disinformation*, które można rozumieć jako wspomnianą dezinformację, manipulację faktami lub wprowadzenie w błąd. Autor, mimo bliskości słów, podkreśla występującą między nimi różnicę, jaką są intencje i częstotliwość rozsiewania nieprawdziwych informacji. *Misinformation* to pewna forma incydentalnego działania na rzecz jednorazowego rozpropagowania fałszywej wiadomości. *Disinformation* to z kolei złożony, systematyczny proces, który ukierunkowany jest na realizację konkretnego celu, szczególnie jego zastosowanie można zauważyć w przypadku działań politycznych<sup>29</sup>. Dezinformacja, a także manipulacja, mimo że mogą być postrzegane jako rodzaj fake newsa, to nimi nie są, co daje szersze spojrzenie na różnorodność oraz wieloaspektowość zagrożeń występujących w sferze cyfrowej. Takie rozróżnienie to istotny aspekt kwalifikacji zjawiska, jakim jest fake news. M. Żoch rozwija to zagadnienie w badaniu z 2021 roku. Za fake news można uznać „fałszywe historie, które utworzone zostały w taki sposób, aby odbiorca był świadomy tego, że są fałszywe”<sup>30</sup>. Jest to o tyle specyficzny rodzaj fake newsa, iż nie stanowi bezpośredniego zagrożenia, jednakże w dalszym ciągu jest to szerzenie nieprawdziwych informacji. Innym, znacznie bardziej niebezpiecznym rodzajem fake newsa, jest nieprawdziwa informacja, która ma ukryty cel i przesłanie. Ma wymusić na adresacie podjęcie konkretnych zachowań w celach komercyjnych,

<sup>27</sup> A. Ferens (2021). *Cyberbezpieczeństwo i cyberryzyko w raportach zintegrowanych i sprawozdaniach zarządu operatorów usług kluczowych*. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, 45(2), s. 39.

<sup>28</sup> M. Podlecki (2017). *Fake news jako zjawisko (nie tylko) medialne – część I*. „Biuletyn Edukacji Medialnej”, 2, s. 126.

<sup>29</sup> *Ibidem*.

<sup>30</sup> M. Żoch (2021). *Fake news jako narzędzie dezinformacji*. „Cywilizacja i Polityka”, 19, s. 219–234.

propagandowych lub politycznych<sup>31</sup>. Wspomniane podprogowe działania można uznać za pewną formę manipulacji, a nawet oszustwa względem nieświadomego odbiorcy. Taką informację można zweryfikować, jednakże często pojawia się ona w wielu miejscach i jest przekazywana dalej, bo wzbudza silne uczucia. Odbiorcy nie zawsze weryfikują dane informacje lub wcale tego nie robią. Ten rodzaj fake newsa jest niebezpieczny, gdyż posługuje się różnymi technikami manipulacji i może występować w różnego rodzaju działaniach politycznych, co oddziałuje realnie na nasze życie. Kolejnym typem są informacje nieprzychylne względem osób, placówek itp. Owa osoba czy placówka uznają, że takie informacje są fałszywe<sup>32</sup>. Takie podejście do treści pejoratywnych na swój temat i uznawanie ich za niewiarygodne bez uprzedniej weryfikacji świadczy o bezkrytycznej postawie wobec własnych działań i niekonsekwencji. Jest to bardzo szkodliwe, bo często cieszą się zaufaniem społecznym oraz wiarygodnością. Innym rodzajem fake newsa, który wyodrębnił M. Palczewski, jest informacja mogąca być pewną formą komizmu. Niezgodne z prawdą informacje pod postacią satyry i parodii mają na celu rozbawić widza, lecz nie zawsze są nieszkodliwe, gdyż niekiedy mimo swojego komizmu mogą być formą hejtu<sup>33</sup>. Za najbardziej niepokojący i niebezpieczny rodzaj fake newsa uznaje się informację, która powstała wskutek zmanipulowania prawdziwych informacji, co bardzo trudno zweryfikować<sup>34</sup>. Sytuacje, w których przeinacza się wydarzenia mające miejsce w rzeczywistości, są trudne do weryfikacji przez zwykłego odbiorcę, zwłaszcza w momencie, kiedy są powielane. Ten rodzaj dezinformacji może być formą manipulacji, która często wypacza treść prawdziwego zdarzenia. Niekiedy taki fake news powstaje przez niedoinformowanie w danej sprawie bądź przez jej nieobiektywne przeinaczenia.

Zaprezentowany podział fake newsów został wybrany z licznych klasyfikacji. Samo zjawisko jest specyficzne i niezależnie od podziału, jaki wybierzemy, zawiera w sobie element kłamstwa, oszustwa czy manipulacji. Nie zawsze wiemy, jak i gdzie zweryfikować informacje dostępne w mediach, mimo że są nieodłącznym elementem naszego życia. Wczesna inicjacja z internetem czy telewizją sprawia, że poruszamy się sprawnie, na miarę własnych możliwości, w owych obszarach, co też zobowiązuje nas do wyczulenia na potencjalne niebezpieczeństwa. Odróżnianie prawdy od kłamstwa w cyberprzestrzeni czy też innych źródłach przekazu powinno być w programie EdB. Manipulacja faktami często wpływa na naszą psychikę, emocje, a nawet samopoczucie i stan bytu. Edukacja w zakresie ochrony przed fake newsami i umiejętne

---

<sup>31</sup> *Ibidem.*

<sup>32</sup> *Ibidem.*

<sup>33</sup> *Ibidem.*

<sup>34</sup> *Ibidem.*

analizowanie nabytych informacji oraz ich weryfikacja to niezbędna wiedza i umiejętności w obecnym świecie. To, jak potrzebna jest edukacja w tym zakresie, dostarcza nam badanie przeprowadzone przez A. Rypel, które opisano następująco: „ponad 60% uczniów mylnie zakwalifikowało opinię jako fakt, co trzeci uczeń gimnazjum nie potrafił przeanalizować danych w zestawieniach, z których będzie musiał korzystać przez całe dorosłe życie, pełniąc różne role społeczne. Badani wydawali się nie rozumieć, że analizy semantycznej nie można ograniczyć do jednego zdania tekstu, lecz należy zestawzić ze sobą poszczególne jego sekwencje”<sup>35</sup>. Te wyniki skłaniają do zwrócenia szczególnej uwagi na edukację w zakresie prawidłowego i szczegółowego odbioru zaprezentowanego tekstu, gdyż takie umiejętności są niezbędne w przyszłości do świadomego odbioru komunikatów. EdB nie powinna skupiać się wyłącznie na rzeczywistości, a wyjść naprzeciw nowym wyzwaniom, jakimi są weryfikacja treści przekazywanych przez media i bezpieczne zdobywanie informacji. A. Rypel dostrzega silną potrzebę pracy z tekstem na poziomie szkolnym, co miałyby być formą kształtowania kompetencji odbiorczych tekstów<sup>36</sup>.

Innym współczesnym zagrożeniem, które może zaliczać się do kwestii komunikacyjnych, jest hejt. Jest to temat powszechnie znany, dotyczący bezpieczeństwa. Edukacja w tym zakresie powinna być dostępna w szkole. Jedną z definicji, jaką oferuje dyskurs medialny, jest postrzeganie hejtu jako obraźliwe, niesystematyczne, nieprzychylnie komentowanie w sieci czy jako forma ataku werbalnego wobec jakiejś konkretnej grupy, zbiorowości. Owy hejt może kryć się pod fasadą pełnej gamy emocji, takich jak wstręt czy zazdrość<sup>37</sup>. Nieco inne spostrzeżenia dotyczące hejtu można zobaczyć poprzez ujmowanie go w szerszej perspektywie – jako formę oszczerstwa, którego celem jest upokorzenie za pomocą wpisu czy obrazka. Przyczyną takiego prześladowania jest potrzeba wyszydzenia kwestii, na które ofiary hejtu nie mają wpływu, takie jak niepełnosprawność, płeć czy orientacja seksualna<sup>38</sup>. Oba rozumienia pojęcia są trafne, jednak uznałabym, iż przyczyną bycia ofiarą hejtu może być odmienność, która nie wpasowuje się w funkcjonujące standardy. Inny styl życia często jest świadomym i dobrowolnym wyborem ludzi, bądź grupy, którzy mają do tego prawo, z czym nie mogą pogodzić się hejterzy. Aby ukazać jak ogromnym problemem i zagrożeniem jest hejt, należy przywołać *Ogólnopolski Raport Młode Głowy. Otwarcie o zdrowiu*

<sup>35</sup> M. Podlecki (2017). *Fake news...* Op. cit., s. 131.

<sup>36</sup> A. Rypel (2016). *Umiejętności gimnazjalistów w zakresie odbioru tekstów*. „Edukacja”, 2(137), s. 67-78.

<sup>37</sup> A. Leszczuk-Fiedziukiewicz (2019). *Czy hejt i mowa nienawiści staną się normą? Społeczne uwarunkowania zachowań dewiacyjnych w Internecie*. „Media - Kultura - Komunikacja Społeczna”, 3(14), s. 100.

<sup>38</sup> A. Kukliński (2018). *Hejt w internecie jako zagrożenie bezpieczeństwa człowieka*. „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, 32(32), s. 133.

psychicznym przeprowadzony z ramienia fundacji UNAWEZA w 2023 roku. W badaniu udział wzięło 184 447 dzieci i młodzieży zamieszkałych na terenie całej Polski<sup>39</sup>. Charakterystyka młodych ludzi wyklarowana na podstawie badania dostarcza bardzo konkretnych wniosków na temat ich funkcjonowania. Dzieci w kryzysie psychicznym nie czują się wartościowe i nie mają zaufania społecznego, co jest powiązane z szeregiem przykrych doświadczeń, w tym hejtu<sup>40</sup>. Według raportu co trzeci badany hejtuje kogoś, co świadczy o tym, iż poważnym problemem nie są wyłącznie ofiary, ale też oprawcy<sup>41</sup>. Natomiast hejtu doświadczyło aż 49,8% uczniów w danym miesiącu, co pozwala przypuszczać, że część z tej liczby doświadcza go regularnie. Te dane budzą niepokój i są swojego rodzaju ostrzeżeniem dotyczącym kryzysu psychicznego wśród młodych ludzi, którzy desperacko potrzebują pomocy i wsparcia. Tak duży odsetek ofiar i zarazem sprawców sprawia, że hejt może być postrzegany jako zjawisko, które jest czymś normalizującym się wśród Polskich uczniów. Mowa nienawiści nie jest samodzielnym problemem, ale wiąże się z nią szereg innych, wpływających w sposób holistyczny na dzieci i młodzież. EdB powinna być obecna od najniższych klas szkoły podstawowej, gdyż praca u podstaw to kluczowe działanie, które można by wykonać w szkołach z zakresu mowy nienawiści. Jest to zagadnienie istotne na wczesnych etapach edukacji, gdyż już wtedy młodzież jest zaangażowana w wirtualną rzeczywistość, o czym wspomniano w raporcie: „Zdecydowana większość uczniów biorąca udział w badaniu przed ukończeniem trzynastego roku życia prowadziła aktywne życie w mediach społecznościowych, a ponad połowa MŁODYCH GŁÓW w ciągu ostatniego miesiąca lub roku doświadczyła hejtu ze strony innych osób”<sup>42</sup>. Tak poważny kryzys wymaga, poza samą edukacją, należytych rozwiązań prawnych i reform. Przede wszystkim edukacji kadry nauczycielskiej w zakresie hejtu, aby mogli przekazywać zdobytą wiedzę uczniom. Pozbycie się poczucia bezkarności u sprawców i pokazanie ofiarom czy osobom postronnym, że należy zgłaszać takie postępowanie. Jednak, aby takie coś miało rację bytu, znaczące jest, aby zbudować wzajemne zaufanie poprzez sprawne działanie i niebagatelizowanie problemu przez instytucje, placówki czy osoby odpowiedzialne za pomoc w tym zakresie. Jeśli mowa o hejcie, znaczącym miejscem, w którym występuje, są komunikatory internetowe i portale społecznościowe. Na tych drugich możemy mieć styczność z pewnymi rodzajami regulaminami, określa

---

<sup>39</sup> M. Dębski, J. Flis (2023). *MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce*. Fundacja UNAWEZA. Warszawa, s. 11.

<sup>40</sup> *Ibidem*, s. 6.

<sup>41</sup> *Ibidem*, s. 20.

<sup>42</sup> *Ibidem*, s. 85.

się je mianem standardów społeczności. Hejt, określany mową nienawiści, treści obraźliwe, dyskryminujące są czymś niedozwolonym. Jednak *social media* zwracają uwagę na wolność słowa, będącą jednym z podstawowych praw człowieka, a tym samym użytkownika<sup>43</sup>. Taka sytuacja może być dość problematyczna w przypadku, kiedy pewne działanie może znajdować się na granicy swobodnej wypowiedzi a hejtu. Hejt wpisuje się w szeroko rozumianą cyberprzemoc, czyli wszelkie działania mające na celu skrzywdzenie kogoś tudzież zaszkodzenia mu. Jest to forma przemocy, która występuje poprzez użycie technologii informacyjnych i komunikacyjnych<sup>44</sup>. Właściwa edukacja w zakresie bezpieczeństwa w internecie łącząca w sobie edukację medialną i wsparcie psychologiczno-pedagogiczne daje szansę na uniknięcie stania się ofiarą lub sprawcą hejtu. Wszelkie działania profilaktyczne i zapobiegawcze powinny być nieodłącznym elementem działań szkoły. Rozmowy z młodzieżą i dziećmi wymagają także zaangażowania i wsparcia rodziców, którzy będą uważni na to, co dzieje się w sieci oraz jak postępują tam ich dzieci. Dając przyzwolenie młodemu człowiekowi na korzystanie z internetu, musimy być gotowi na szereg wyzwań, znać ich potencjał, a także nauczyć dzieci, jak i samemu rozpoznawać zagrożenia.

## Wnioski

Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży to ważna kwestia, gdyż to, jak one funkcjonują, determinuje naszą wspólną społeczną przyszłość. Edukacja w zakresie bezpieczeństwa jest gwarantem zapobiegania wielu zagrożeniom otaczającym nas we współczesnym świecie. EdB to przedmiot, który powinien iść z duchem czasu i odpowiadać na aktualne potrzeby młodzieży. Współczesne zagrożenia można zdefiniować jako zagrożenia cyfrowe, z wyróżnieniem fake newsów oraz hejtu, które są, w opinii autorki, szczególnie niebezpieczne. Odpowiadając na pytanie badawcze, znaczące jest twierdzenie, iż EdB pełni znaczącą funkcję profilaktyczną, zapobiegawczą oraz edukacyjną wobec współczesnych zagrożeń. Stąd też potwierdzona została hipoteza badawcza. Dowodem na to, że warto pogłębić badania nad zagadnieniem z zakresu bezpieczeństwa, może być przytoczony w tekście raport CBOS, który pokazał, jak istotne jest bezpieczeństwo dla polskiego społeczeństwa. Ponadto ukazał on, iż mimo wysokiego poczucia bezpieczeństwa są kwestie mogące wpływać na to, jak je oceniamy. Warto się nad nimi pochylić. Inne kwestie

---

<sup>43</sup> A. Saganowska (2018). *Hejt na Facebooku a ochrona cywilnoprawna*. „Zeszyty Programu Top 15”, 10, s. 155-157.

<sup>44</sup> Ł. Wojtasik. *Cyberprzemoc – charakterystyka zjawiska, skala problemu, działania profilaktyczne*. Fundacja Dzieci Niczyje.

poruszone w tekście, takie jak kształt EdB w polskim systemie edukacji, a także charakterystyka fake newsów oraz hejtu pozwalają nam dostrzec, jak postrzegane są współczesne zagrożenia z perspektywy systemu szkolnictwa, a jakie inne zagrożenia dostrzegają eksperci. Nie wolno zapominać o ważnych i koniecznych tematach lekcji EdB, takich jak chociażby pierwsza pomoc. Należy też dostrzegać wirtualne zagrożenia (fake newsy oraz hejt). Niewyposażenie młodych ludzi w wiedzę o nich może mieć tragiczne skutki i wiązać się z szeregiem innych niebezpiecznych zjawisk. EdB jako przedmiot szkolny powinien podejmować te tematy, gdyż szkoła jest środowiskiem wychowującym. Taka edukacja powinna mieć miejsce w innych placówkach, instytucjach, a także w rodzinie, która jest fundamentem w rozwoju człowieka. Dzięki edukacji dla bezpieczeństwa mamy możliwość profilaktyki, a także edukacji w zakresie współczesnych zagrożeń. Przez to, że wciąż pojawiają się kolejne, tworzą swoistą lukę badawczą w zakresie tematyki edukacji dla bezpieczeństwa. Luka ta może pojawić się w przypadku wystąpienia nowego zagrożenia w przyszłości. Warto dokonywać regularnej replikacji badań. Ważne jest to, że można zastosować nową metodologię w ramach replikacji badań, np. zastosować metodę sondażu diagnostycznego czy innych metod polegających na badaniu opinii społecznej.

## Bibliografia

- Bauza A. (2024, 19 grudnia). *Jak pokolenie Z postrzega pracę fizyczną? Wyniki badania*. Jobimpulse.pl. <https://jobimpulse.pl/blog/jak-pokolenie-z-postrzega-prace-fizyczna-wyniki-badania/> [dostęp 06.03.2025].
- Biskupski Z. (2024, 12 września). *Chcesz studiować, musisz mieć średnio 4 tys. zł miesięcznie na utrzymanie. W sześć lat koszty edukacji na wyższych uczelniach podwoiły się*. Infor.pl. <https://www.infor.pl/twoje-pieniadze/koszty-utrzymania/6697313,chcesz-studiowac-musisz-miec-srednio-4-tys-zl-miesiecznie-na-utrzymu.html> [dostęp: 06.03.2025].
- Boniek B., Kruczyński A. (2019). *Edukacja dla bezpieczeństwa*. Wydawnictwo Operon. Gdynia.
- Brzozowska A. (2024, 26 czerwca). *Nowa definicja gwałtu*. Legalis. <https://legalis.pl/nowa-definicja-gwaltu/> [dostęp: 06.03.2025].
- Dębski M., Flis J. (2023). *MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi w Polsce*. Fundacja UNAWEZA. Warszawa.
- Drzewicz A., Gliwa S. (2016). *Wyzwanie dla edukacji dla bezpieczeństwa w dobie zagrożeń asymetrycznych. „Obronność – Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Sztuki Wojennej”*, 4(20), 13.
- Ferens A. (2021). *Cyberbezpieczeństwo i cyberryzyko w raportach zintegrowanych i sprawozdaniach zarządu operatorów usług kluczowych. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”*, 45(2).

- Huczek K. (2023). *Cyfrowi tubylcy i cyfrowi imigranci. O społecznych wyzwaniach i zagrożeniach w cyberprzestrzeni*. „Cybersecurity and Law”, 2(10).
- Janik A. (2017). *Edukacja teatralna. O potrzebie i formalnych możliwościach edukacji teatralnej w edukacji wczesnoszkolnej*. Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław.
- Kukliński A. (2018). *Hejt w internecie jako zagrożenie bezpieczeństwa człowieka*. „Kultura Bezpieczeństwa. Nauka – Praktyka – Refleksje”, 32(32).
- Leszczuk-Fiedziukiewicz A. (2019). *Czy hejt i mowa nienawiści staną się normą? Społeczne uwarunkowania zachowań dewiacyjnych w Internecie*. „Media - Kultura - Komunikacja Społeczna”, 3(14).
- Mariański J. (2017). *Kościół katolicki w Polsce w przestrzeni życia publicznego – analiza socjologiczna*. „Politeja”, 14(1(46)).
- Misztal-Okońska P., Lasota D., Goniewicz M., Goniewicz K., Pawłowski W., Czernski R., Tuszczyńska A. (2018). *Edukacja w zakresie pierwszej pomocy - badania ankietowe*. „Wiadomości Lekarskie”, tom LXXI, nr 4.
- Ogólnopolski Strajk Kobiet. *Co robimy*. <https://strajkkobiet.eu> [dostęp 06.03.2025].
- Poczucie bezpieczeństwa i zagrożenia przestępczością. Komunikat z badań (2023)*. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej. Warszawa.
- Podlecki M. (2017). *Fake news jako zjawisko (nie tylko) medialne – część I*. „Biuletyn Edukacji Medialnej”, 2.
- Rojewska M. (2025, 4 stycznia). *Milenialsi, pokolenie Z, Y, X, generacja baby boomers - kto to?* <https://interviewme.pl/blog/pokolenie-z> [dostęp 17.02.2025].
- Rypel A. (2016). *Umiejętności gimnazjalistów w zakresie odbioru tekstów*. „Edukacja”, 2(137).
- Saganowska A. (2018). *Hejt na Facebooku a ochrona cywilnoprawna*. „Zeszyty Programu Top 15”, 10.
- Sikora-Wojtarowicz K. (2019). *Edukacja dla bezpieczeństwa w polskiej szkole*. „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”, 11(1).
- Skarżyńska K. (2012). *Dla kogo Polska jest sprawiedliwie urządzonym, a dla kogo najlepszym krajem do życia?* „Studia Ekonomiczne”, 4(75).
- Szmyd J. (2014). *Poczucie bezpieczeństwa jako wartość społeczna, etyczna i egzystencjalna. Rozważania podstawowe*. „Państwo i Społeczeństwo”, 2.
- Tur S. (2016). *Przestępczość w nurcie diagnozy kryminologicznej*. „Rozprawy Społeczne”, 4(10).
- Ustawa z dnia 28 czerwca 2024 r. - o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U.2024 poz. 1228.
- Wojtasik Ł. *Cyberprzemoc – charakterystyka zjawiska, skala problemu, działania profilaktyczne*. Fundacja Dzieci Niczyje.
- Wyższa Szkoła Kształcenia Zawodowego (2022, 17 stycznia). *Kto może uczyć EDB?* <https://studia-online.pl/aktualnosci/kto-moze-uczyc-edb/> [dostęp: 06.03.2025].
- Zaczek Zaczyński K.M. (2020). *Edukacja dla bezpieczeństwa w Polsce od XX do XXI wieku*. „Wiedza Obronna”, 1.
- Żoch M. (2021). *Fake news jako narzędzie dezinformacji*. „Cywilizacja i Polityka”, 19.

### Streszczenie

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na to, jaką funkcję pełni edukacja dla bezpieczeństwa wobec współczesnych zagrożeń. Autorka przedstawia różnorodne sposoby definiowania edukacji dla bezpieczeństwa i ukazuje autorską refleksję nad znaczeniem EdB w obszarze szkolnym. Omówione zostaną również takie kwestie jak: nowe zagrożenia z wyszczególnieniem hejtu i fake newsów oraz ich wpływ na młodzież i dzieci. Zakres tematyczny poruszać będzie potencjalne sposoby niwelowania takich zagrożeń poprzez edukację w tym zakresie, jak i ukaże możliwe przyczyny ich występowania. Przeanalizowane zostaną raporty dotyczące tematyki z zakresu bezpieczeństwa, a także szereg innych źródeł, jak literatura przedmiotu czy strony internetowe.

### Role of Education for Security in the face of Contemporary Threats in Poland

#### Abstract

The article aims to draw attention to the role of education for security in the context of contemporary threats. The author presents various approaches to defining this concept and reflects on the importance of security education within the school environment. Issues such as emerging threats — including hate speech and fake news — and their impact on children and young people are also discussed. The paper explores potential ways of mitigating these risks through education and examines possible causes behind their occurrence. Reports on security issues, as well as relevant literature and online sources, are analyzed.

**Słowa kluczowe:** edukacja dla bezpieczeństwa, współczesne zagrożenia, hejt, fake news

**Keywords:** education for security, contemporary threats, hate speech, fake news